

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

СЕКЦІЯ ПРАВА

УДК 343.1

*А.Л. Замахін., к.ю.н., доцент
А.В. Свириденко, студент групи 401 – П
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОННОГО ЗАТРИМАННЯ ЗА СТ. 207 КПК УКРАЇНИ

Затримання особи є одним із найважливіших інструментів досудового розслідування, що має забезпечити належне здійснення кримінального провадження, недопущення ухилення підозрюваного від правосуддя та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень. Водночас, як тимчасове обмеження особистої свободи, затримання потребує чіткої регламентації, законності та обґрунтованості. Кримінальний процесуальний кодекс України визначає підстави, порядок та строки затримання, встановлюючи гарантії дотримання прав людини відповідно до вимог Конституції України та міжнародних стандартів. У цьому контексті особливу увагу слід приділяти відмінностям між видами затримання, ролі уповноважених органів, а також судовому контролю за законністю такого обмеження. Аналіз зазначених аспектів дозволяє краще зрозуміти баланс між потребами кримінального провадження та захистом основоположних прав особи.

Основним джерелом, що регламентує законне затримання є КПК України[1], в якому міститься норма визначена ст. 207. В той же час існує ст. 208 цього кодексу, проте вона спрямована саме на регламентацію питання затримання уповноваженою особою, тобто має конкретно визначеного суб'єкта, що в праві здійснювати затримання. В ст. 207 не зазначається, хто саме може чи не може проводити затримання без ухвали слідчого судді, натомість в ч. 2 цієї статті визначено, що затримання може здійснювати «Кожен». Доцільно припустити, що під словом «Кожен» мається на увазі громадяни України, іноземці та особи без громадянства.

Сама процедура законного затримання полягає в фізичному затриманні особи, якщо відповідно до п. 1, 2 ч. 2 ст. 207 КПК особа, або вчиняє правопорушення, чи чинить замах на правопорушення, або ж одразу після вчинення нею правопорушення, чи при безперервному її переслідуванні. Також в разі такого затримання, особа-затримувач необхідна невідкладно повідомити про факт затримання в уповноважений орган або ж доставити її уповноважений орган, чи передати її уповноваженим представникам.

Зазвичай законне затримання відбувається до відкриття кримінального провадження або ж до внесення відомостей до ЄРДР, що побуджує до неправильного оцінювання правопорушення підозрюваною особою, що може посягати на неправильність порядку і способу затримання, так як таке затримання повинно відбуватися в межах норми передбаченою ст. 36 КК України [2], оскільки мета цього затримання насамперед задля захисту суспільних інтересів передбачених в родових об'єктах цього кодексу.

Також, що не менш важливо в розрізі цієї теми, це сам момент затримання, оскільки його можна розділити на 2 види, де перший це фактичне затримання, а другий це процесуальне. Під фактичним затриманням мається на увазі момент з відколи особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. В той час як процесуальне затримання відбувається з того самого моменту, проте воно не поширюється на неуповноважених службових осіб.

У вітчизняному правовому полі законне затримання реалізується через комплекс нормативно-правових актів, які регламентують діяльність різних правоохоронних органів. Зокрема, законне затримання охоплює положення законів України «Про Національну поліцію», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а також «Про боротьбу з тероризмом».

Окрему увагу заслуговує превентивне затримання, яке набуло особливої актуальності з початком антитерористичної операції (пізніше - Операції об'єднаних сил). Зі змінами до КПК України це поняття було закріплено в новому розділі IX, що встановлює особливий порядок досудового розслідування під час воєнного чи надзвичайного стану, а також у районі проведення АТО/ООС. Цей режим передбачає надання прокурору частини повноважень слідчого судді, зокрема щодо обрання тримання під вартою на строк до 30 діб для осіб, підозрюваних у вчиненні тяжких злочинів проти державної безпеки, громадського порядку та основ національної безпеки, передбачених відповідними статтями Кримінального кодексу України.

Можемо констатувати, що правова невизначеність щодо кола осіб, які можуть здійснювати затримання без ухвали суду: формулювання «кожен» у ст. 207 КПК може призводити до зловживань або перевищення повноважень. Також невідповідність фактичних дій правоохоронців або цивільних осіб нормам КПК, зокрема у випадках затримання до внесення даних до ЄРДР, створює ризики порушення прав затриманого.

Ще однією проблемою є відсутність чіткого розмежування між фактичним та процесуальним затриманням у практиці може призводити до затягування фіксації моменту затримання, а отже — й обмеження гарантій особи.

Недостатній рівень підготовки та правової обізнаності осіб, що здійснюють затримання, особливо поза межами спеціальних підрозділів, загрожує неналежним застосуванням сили або формальних процедур.

Отже, затримання особи у кримінальному процесі України є важливим механізмом забезпечення ефективного досудового розслідування та попередження нових злочинів. Однак його застосування повинно ґрунтуватися на принципах законності, обґрунтованості та поваги до прав людини. Аналіз чинного законодавства показує, що хоча Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає чіткі підстави та порядок затримання, існують певні прогалини, зокрема щодо визначення суб'єкта, уповноваженого на затримання без ухвали слідчого судді. Водночас поділ на фактичне та процесуальне затримання має важливе значення для встановлення правових меж обмеження свободи особи. В умовах воєнного чи надзвичайного стану окремі процедури, зокрема превентивне затримання, змінюються, що вимагає посилення контролю за дотриманням прав людини. Отже, забезпечення балансу між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав особи залишається ключовим завданням правової системи.

Література:

- 1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-6// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n5091> (дата звернення 08.05.2025)*
- 2. Кримінальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234114#Text> (дата звернення: 08.05.2025).*